

trebno iz državnih ali socialnih ozirov. Lahko se tudi napravi zakon, da se vsakemu dovoli jemati mero, ne le krojaču, da potem naroči obleko pri krojači, — toda jedno trditev se nam zdi nesmiselna, to namreč, da se jemlje mera, da bi se obleka prodala. Ko se jemlje mera, obleke še ni! Zdrava pamet nam pove, da se mera jemlje za to, da se more obleka prikrojiti in narediti.

Pravico jemati mero, ako to pravica še sploh velja, more imeti le krojač, nikakor pa ne trgovec.

Obrtnijske raznoterosti.

Koliko se užigalnic potroši na leto. V Evropi vsak človek povprek porabi 7 užigalnic na dan. Po sedanjem številu prebivalstva se porabi torej na dan 2 milijardi užigalnic ali na leto 730 milijard 6000 užigalnic gre na jeden kilogram. Treba je torej 109 5 milijonov kilogramov ali 40.000 kubičnih metrov lesa za užigalnice, ki se porabijo v enem letu. Fosforja se zanje porabi do 210.000 kilogramov. Če izračunamo vrednost lesa, fosforja in dela, se pokaže, da se da v Evropi najmanj 147 milijonov izdatka na leto za užigalnice.

Petrolej. Mestni zemljemerec v Paxtonu v Ameriki je zadel 194 čevljev globoko v zemlji na petrolejev živi vrelec. Položil je takoj ondi tri cele debele cevi, po katerih dobiva petrolej na površje. Stvar vzela je v roke tamošnja elektriška družba in začela pokladati močnejše cevi, kajti prejšnje ne zadostujejo, ker plame zavzema neprenehoma 4 čevlje.

Zakon o posredovalnih uradih mej delavci in delodajalci je vlada predložila državnemu zboru. Posebne urade že imajo v drugih državah.

Kako se naredi platno nepremočljivo. Vzame se v jednacijah množinah galuna in svinčenega sladkorja in oboje dobro zmeša in stopi v gorke vode. V to raztopljino se prilije primerno množino gorke vode in vanjo dene platno 24 ur.

Kmetijstvo.

Črtice o kmetijski kemiji.

P r s t.

(Dalje.)

Posebne važnosti je za vspevanje rastlin amonjak in njegove spojine. V prsti se nahaja spojen z istimi kisljinami kakor kali. Amonjak dobivamo, kakor je že znano, v prirodi povsod, kjer kake rastlinske ali živalske stvari gnijo. V hlevih se obilno nareja amonjak, ko gnije skalnica. Amonjak je snov, iz katere dobivajo rastline potrebni dušik. Sicer v zemlji ni posebno stanovit, se rad prekraja v solitrovo kislino. Za rastline potrebni amonjak se v zemlji večkrat dobiva iz raznih njegovih spojin.

V trgovini se pogosto nahaja neka sol, ki se imenuje salmijak, to je klorov amonjak. Posebno se v večji množini nahaja ta sol v lavi pri ognjenikih, potem v guani, to je nekem tičjem blatu, katero se z nekimi ameriških otokov v velikih množinah dovaža v Evropo in rabi za gnoj. V Egiptu delajo salmijak iz velblodovega gnoja. Salmijak je brez duha in okusa, brez barve in

malo prozoren. Če se ogreje se topi in se tudi shlapi. Rabi se mnogobrojno v obrtniji.

Tekočina, katero prodajajo navadno za salmijak je pa v vodi raztopljen amonjak. Navadno je v vodi kacic 30% amonijaka. V obrtniji se ta tekočina mnogovrstno rabi, zlasti za barvanje in čiščenje, pa tudi pri napravi umetnega ledu.

Žveplenokisli amonjak se v prirodi nahaja v večji množini v obliži ognjenikov. Dobiva se pa tudi iz vode, ki se nabira v plinarnah. Če gnije skalnica tudi nastaja ta sol. Ta sol ima močno slan malo grenek okus. V vodi se rada topi in je jako prezorna. Ta sol je jako dobro gnojilo, za kar se seveda ne rabi kemično čista. Prodaja se navadno pod imenom amonjakova sol za gnoj.

Ogljikovokisli amonjak ali jelenovorožna sol se dobiva iz kosti, odpadkov od usnja in rožnine, katere stvari se ogrejejo v kaki trdno zaprti posodi brez zraka. Ta sol je tudi brezbarvena in prozorna in pri gorkoti shlapi. V obrtniji se rabi v različne namene. Peki jo rabijo, da je kruh bolj rahel.

Pri raznih kemičnih preosnovanjih nareja se soliternosokisli amonjak. Ta sol je pa malo stanovitna, in se kaj rada razkroji. Posebno hitro se razkroji, ako jo razgrejemo. Nadalje je tukaj omeniti solitronokisli amonjak, ki kristalizuje v prizmastih kristalih, to je ogljatih stebričkih.

Poleg že omenjenih je pa še več družih amonjakovih spojin v zemlji. Vse te spojine so velike važnosti. Od njih je odvisna rodovitnost zemlje. Če zemlja nima amonjakovih solij, se jej morajo dovažati z gnojenjem.

Potem so pa za rodovitnost zemlje tudi potrebne razen že omenjenih tudi še nekatere druge žveplenokisla soli, ki na razne načine prihajajo v zemljo. Veliko se je že preiskovalo, koliko mora biti v zemlji te ali one redilne snovi, ali vendar dosedaj se še niso dosegli popolnoma zanesljivi podatki. Stvar je odvisna tudi od več družih pogojev. Marsikaj bode še bodočnost pojasnila.

Rodovitnost zemlje je odvisna od tega, koliko more raznih stvari posrkati, potem koliko je vode, katera razne redilne tvarine dovaja rastlinam, potem kako drži in oddaje gorkoto, in še od več družih podobnih stvari. Zemlja, katera nima vseh potrebnih lastnostij za rodovitnost, se pa mora z obdelovanjem primerno premeniti. To se doseže z gnojenjem, mešanjem prsti, rahljanjem ali valjanjem, dovajanjem ali odvažanjem vode.

Fizikalne lastnosti tako vplivajo na rodovitnost prsti, da kmetovalci kakovosti prsti ne ločijo po redilnih snovih, temveč po družih lastnostih. To je tudi zaradi tega utemeljeno, ker so take lastnosti stalneje, kajti ne menjajo se tako kakor množina redilnih snovij in poleg tega se pa še težje umetno preminjajo.

Po tem se prst ali zemlja deli v kamnito, peščeno, ilovnato, glinasto, laporno, apneno, mavčevo, črnoprsteno.

Ako je v zemlji mnogo še ne sprhljelega kamenja, jej pravimo kamenita. Taka zemlja je težka za obdelovanje. Če je le preveč kamenja, je tudi navadno nerodo-